

MAARTEN BROUWER, AMBASSADEUR

KENNISMANAGEMENT VOOR OS

**‘Wij willen kennis op
alle niveaus verbinden’**

Kennis is essentieel voor ontwikkelingssamenwerking, vindt minister Koenders. Daarom stelde hij een ambassadeur aan om het kennismanagement op zijn departement te versterken en de samenwerking met kennisinstellingen nieuw leven in te blazen. Sinds begin dit jaar werkt Maarten Brouwer aan zijn nieuwe taak.

Het begon met de conferentie in februari 2008, ruim een jaar later was er het boek: *Knowledge on the move*. Bijna driehonderd pagina's over ontwikkelingen in kennis en onderzoek op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Een radicale omslag is gaande op dit onderwerp, schrijft Louk de la Rive Box, rector van het Institute of Social Studies, in de inleiding. Exclusief vanuit het noorden gedomineerd onderzoek had al langer afgedaan. De resultaten waren vaak irrelevant voor ontwikkelingslanden. Maar het beleid dat in de jaren van Jan Pronk werd ingezet, waarbij de agenda volledig door zuidelijke vragen werd bepaald, heeft ook afgedaan. De resultaten waren te specifiek en westerse kennisinstellingen stonden buitenspel. Een nieuwe weg moet worden bewandeld, denkt Box, en beleidsmakers en onderzoekers zijn klaar om die radicale omslag te maken. Minister Koenders lijkt deze analyse te omarmen. In zijn speech bij de boekpresentatie op 2 april beschreef hij zijn visie op onderzoek en ontwikkelingssamenwerking. Niet het onderzoek moet centraal staan, maar kennis. Kennis die relevant en bruikbaar is. En ontwikkelingslanden moeten in staat worden gesteld die kennis te absorberen en voor hun doelen in te zetten. De boekpresentatie was ook de gelegenheid waarbij Maarten Brouwer aan de instellingen werd voorgesteld. Brouwer is sinds januari ambassadeur voor ontwikkelingssamenwerking voor vernieuwing, coherentie en kennismanagement. Hij maakt deel uit van het managementteam van het Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS) van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ijstijd

Volgens de kersverse ambassadeur was de conferentie *Knowledge on the move* een belangrijke eerste stap om wetenschappers en beleidsmakers dichter bij elkaar te brengen. Een ijstijd is te sterk uitgedrukt, maar de afgelopen tien tot vijftien jaar zijn wel degelijk te beschrijven als een periode van verkilling, vindt Brouwer. "De conferentie en de vervolgbijeenkomst

een jaar later hebben veel van die kou uit de lucht gehaald. Het was belangrijk kennisinstellingen te laten zien dat ontwikkelingssamenwerking niet alleen een belangwekkend terrein is, maar ook heel veel interessante vraagstukken voor hen bevat. Voor beleidsmakers was het verhelderend om te ontdekken wat kennisinstellingen al aan relevant onderzoek doen. Daarbij leren we breder te kijken. Ook kennisprojecten die buiten de traditionele *scope* van ontwikkelingssamenwerking vallen, kunnen relevant zijn voor ontwikkelingsprocessen."

Gebruik van kennis

Tegen deze achtergrond van ontdooiende relaties is het aan Brouwer om invulling te geven aan de nieuwe kennisvisie van zijn minister. Dat brengt volop uitdagingen mee. Niet de productie, maar het gebruik van kennis staat centraal. Want als ontwikkelingslanden niet in staat zijn kennis toe te passen, zal het effect daarvan klein zijn. Hoe excellent die kennis ook is. Brouwer: "Ook wij, als departement, zijn gebruikers van kennis. In de periode van verkilling is er een sterke neiging geweest om te zeggen: kom maar op met die kennis, we zien wel wat we kunnen toepassen. Bij de productie van de kennis en het opstellen van relevante onderzoeksvragen waren we niet betrokken. Daar willen we wat aan doen." Een opvallend initiatief in deze context is het plan om kennisconsortia in te richten. Nog in 2009 wil Koenders een aantal goed functionerende kenniskringen oprichten rond zijn vier beleidsprioriteiten: groei en verdeling, gender en reproductieve gezondheidszorg, klimaat en energie, en veiligheid en goed bestuur. In de kenniskringen moeten beleidsmakers, kennisinstellingen, maar ook ngo's en bedrijven participeren. "Hun eerste opgave is om tot een scherpe articulatie van relevante kennisvragen te komen", vertelt Brouwer. En omdat de relevantie van kennis niet alleen kan worden bepaald door het departement of de Nederlandse instelling, ziet Brouwer graag een sterke inbreng vanuit het zuiden.

“Wie gaat de kennis gebruiken? Een bedrijf? Een overheid? De beoogde partij moet dan ook een oordeel kunnen geven over de relevantie van het onderzoek.” Ook in de tijd van Pronk was er een leidende rol voor inbreng vanuit het zuiden. Maar Brouwer ziet vooral het verschil met die beleidsperiodes. “Je zat steeds met de gevestigde onderzoeksinstellingen aan tafel. Wij willen nadrukkelijk ook kennisinstellingen binnen boord halen die buiten het traditionele OS-denken vallen. Kennisfora in de metaalsector of op het gebied van energie kunnen heel interessant zijn voor onze agenda voor duurzame energie.” Het zijn de betrokkenheid van niet-academische partners en de sterke gerichtheid op het praktische gebruik van kennis die volgens Brouwer het verschil maken met de IS-Academie, het andere initiatief waarmee Buitenlandse Zaken al enige jaren de kloof tussen wetenschap en beleid probeert te dichten. Binnen de IS-Academie kunnen beleidsmakers en onderzoekers twee tot drie maanden in elkaars werkomgeving onderzoek doen. Het ministerie is tevreden over het programma, maar of er een link komt met de kenniskringen kan Brouwer nog niet zeggen.

Kansen

De kenniskringen moeten volgens de nieuwe ambassadeur in oktober operationeel zijn. Op het departement worden momenteel relevante vragen geïnventariseerd en wordt gekeken naar kennisinstellingen die een rol zouden kunnen spelen. Waarom is het voor universiteiten eigenlijk aantrekkelijk om mee te doen? “Dan kom je toch weer bij de relevantievraag”, antwoordt Brouwer. “Niet voor niets daagde minister Koenders in zijn speech de instellingen een beetje uit. Eigenlijk wilde hij zeggen: jullie willen als onderzoekers toch ook dat er iets gebeurt met jullie kennis? Hier liggen kansen. Daarom willen wij samen met jullie en de andere kennispartners en kennisgebruikers nadenken over wat de kennisvragen kunnen zijn. Onze financiering alleen mag niet het leidende beginsel zijn.” Het gebruik van kennis als motor voor ontwikkeling. En kenniskringen als instrument om daaraan bij te dragen. Voorwaarde voor succes is echter ook de kenniscapaciteit in ontwik-

kelingslanden zelf. Koenders roept de Nederlandse wetenschap op om hier meer aan bij te dragen. De ambassadeur noemt gezamenlijke onderzoeksprogramma's en permanente uitwisseling van staf als

*“Als het aan mij ligt,
lopen we over een
paar jaar makkelijk bij
elkaar naar binnen”*

voorbeelden van goede stappen op dit gebied. Verder is het volgens hem ook voor Nederland zelf van belang om de gebruikers van de kennis niet uit het oog te verliezen: “Stel dat je een onderzoek in samenwerking met de universiteit van Kampala kan koppelen aan een vraag van de Ugandese regering of een Ugandees bedrijf. Als er een goed resultaat uitkomt, dan zullen partijen in dat

land geneigd zijn vaker kennisvragen neer te leggen bij dezelfde onderzoeksinstelling. En dan wordt het allemaal een stuk duurzamer.”

Deskundigheid

Veel van Koenders' kennisambities staan of vallen met de bereidheid van andere partijen om mee te werken. Maar het departement steekt ook de hand in eigen boezem. Deskundigheid moet weer hoogtij vieren op het departement. Om dit te bewerkstelligen wil Brouwer onder meer samenhang aanbrengen tussen wat hij noemt 'de verschillende niveaus van leren'. “Individueel leren heeft veel te maken met trainingen en stages”, legt hij uit. “Groepsgewijs leren is vaak georganiseerd rond workshops. Organisatieleren hangt samen met de beleidsstrategie. En sectorleren, daar ligt voor een groot deel de aansluiting met het academisch niveau en de bredere ontwikkelingsvragen die spelen. Wij proberen kennis op al die niveaus aan elkaar te verbinden. Als wij mensen individueel trainen en opleiden, mag dat niet losstaan van waar bepaalde directies mee bezig zijn. Wat een departement doet, moet passen en relevant zijn binnen de grote ontwikkelingen die de sector doormaakt. Dat is het begrip kennismanagement dat we centraal hebben gesteld.” Gaan instellingen iets merken van zijn aanwezigheid? Brouwer: “Als het aan mij ligt, lopen we over een paar jaar makkelijk bij elkaar naar binnen. Dat is een vage manier om resultaten te beschrijven, maar het geeft de gevoelswaarde aan van wat ik hoop dat we kunnen bereiken.”

ROB BURKHARD